

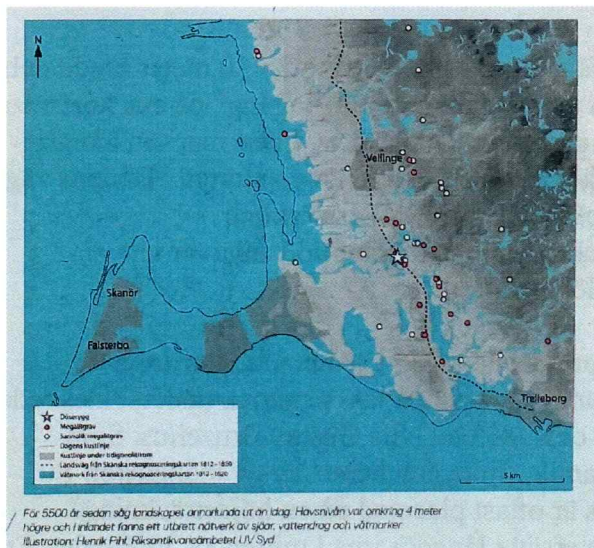
Söder om landsvägen – Söderslätt

Föreningen gjorde sin traditionella bussutflykt i vackert vårväder. Ca 35 medlemmar deltog. Vi startade kl. 07.30 från Norrtullskolan och färdades via Ljungby, där några medlemmar steg ombord. När vi passerade Markaryd berättade vi om utgrävningarna och den boplaten som synliggjorde 2 händer fulla med flintaavslag från de allra första människorna i vårt område som går att läsa i Den hemlighetsfulla sjön. Färden gick sedan E4 söderut till Mölletofta för förmiddagsfika.

Under färden informerade vi om den 1000-åriga centralplatsen Uppåkra från järnåldern och om eftermiddagens guidning på Lunds Historiska museum av fynden därifrån.

När vi närmade oss Lund så berättade Mariann om undersökningen av den neolitiska boplaten från trattbägarkulturen som grävdes ut när forskningsanläggningen EES skulle byggas. Här påträffades både långhus och gravanläggningar från tidig bondestenålder till ca 1050 e.Kr. Vid utgrävningen fann man både grödor, redskap samt vilka djur man jagade eller hade som tamboskap. Även avfallshögar kom man att omvärdera i denna grävning.

Sedan berättade Magnus om de första böndernas utbredning från Anatolien över Europa till när de anlände till Skandinavien ca 3 900 f Kr, där de skapade det som vi då kallar trattbägarkulturen. Namnet är efter deras karaktäristiska keramik. De var framför allt boskapsskötare med nötboskap men hade även svin och får. Det de odlade var främst vete men också en del korn. Deras bostäder var från början tvåskeppiga lerklinade långhus, upp till 9 meter långa och 4 meter breda. Mot slutet av tidig neolitikum, ca 2800 f Kr kunde husen bli upp till 35 meter långa och 8 meter breda. Deras gravmonument, stenkammargravarna, tillhör det som ibland kallas megalitkulturen som är spridd i väst- och nordeuropa. De äldsta är långdösarna, därefter kom stendösar och sist gånggrifterna. Magnus nämnde de tidig-neolitiska platser vi skulle besöka utanför Trelleborg, "Döserygg", Skegrie och Snarringe.

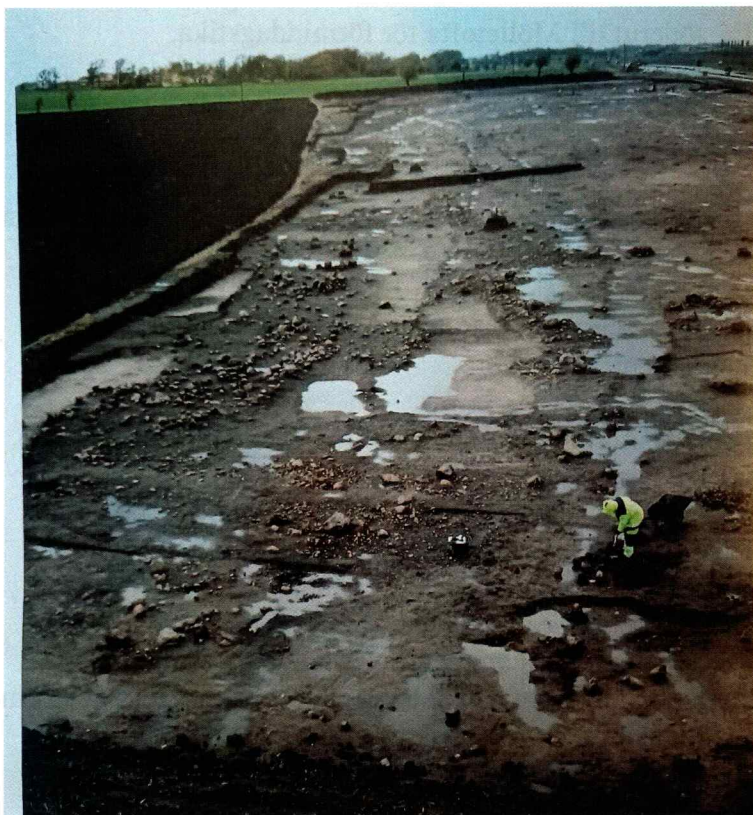

Kustlinjen under neolitikum med Döserygg (vit stjärna) och Skegrie söder därom (väster sjön) och Snarringe (öster sjön). Bild från informationstavla vid Skegrie.

Vi passerade Malmö och fortsatte på E6 mot Trelleborg där nästa stopp blev Skegrie utanför Trelleborg där vi besökte en "utställningsplats" intill E6. På platsen fanns något slitna informationstavlor. Härifrån var utsikt söderut mot Skegrie-dösen vid kyrkan. I norr låg höjden Döserygg, nu försvunnen under motorvägen. Utställningen berättade om Döserygg och Skegrie äldsta historia från neolitisk tid. Platsen var konstruerad för att försöka ge ett intryck av hur Döserygg kan ha sett ut. En arkeologiska undersökning utfördes åren 2006-2008, inför ombyggnad

av E6 till motorväg vid Håslöv - Skegrie, avslöjade en kilometer lång neolitisk, kult- och offeranläggning från trattbägarkulturen, en sk Sarup-anläggning, med flera hundra meter långa palissader med en "processionsväg" och en stenrad intill en våtmark.

Landskapet då var helt annorlunda med havsvikar i norr och söder och flera sjöar i området. Man hade byggt anläggningen runt 3 700 – 3600. Den innehöll 19 långdösar och 3 stendösar och mängder med offerfynd hade lagts ner i våtmarken. I ett slag mångdubblades antalet kända långdösar i Sverige.

Utgrävningsområdet vid Döserygg (från Åkesson och Lindahls bok "resta och liggande stenar på Söderslätt."

En långdös är en ca 1 meter hög rektangulär gravanläggning, som kan vara 2 - 10 meter bredd och upp till 20 meter lång, kantad av uppresta stenar och med stolpmarkerad "ingång" på ena kortsidan. I en långdös finns en eller flera gravkammare av trä eller sten. Den som vill läsa mer om Skegrie-dösen, utgrävningarna och Döserygg kan finna mycket på nätet, bl a RAÄ-rapporten "Dödens väg, E6 och Arkeologi på Söderslätt" samt beställa Arkeologen Birgitta Åkessons och hembygdsforskaren Claes Lindahls fascinerande böcker som i text och bild beskriver alla fornlämningarna från sten- brons- och järnålder på Söderslätt.

Efter någon kilometers bussfärd och ca 100-meters promenad stod vi sedan vid Snarringe dubbeldös/tidiga gånggrift. Dessa två gravar, som har skålgropar på tak-stenarna, undersöktes redan under 1800-talet, både 1822 av Nils Henrik Sjöborg och 1853 av Nils Gustav Bruzelius. Som vanligt vid stenkammargravar hittades trattbägarkeramik, flinta och benrester av människor. Ett skifferhänge och bärnsten hittades också. En stendös är oftast placerad på en höjdsträckning närheten av en tidig-neolitisk bosättning. De började ersätta långdösarna i mitten av 3000-talet. En stendös består av 4 eller fler sidostenar med en gravkammare i mitten. Som tak vilar en större sten. Sidostenarna var från början jordtäckta och endast överdelen av tak-stenen var synlig. I dag är jorden på de flesta stendösar borta. Även om nutida bebyggelse skymmer har man från Snarringe-dösen utsikt mot andra dösar i området. Under neolitikum såg man många fler. Flera hundra dösar på Söderslätt tros idag vara bortodlade. Stenen har använt till bro, gårds- och kyrkobyggen. Efter ca 200 år började man bygga gånggrifter. Dessa skiljer sig från stendösarna genom en längre gång till

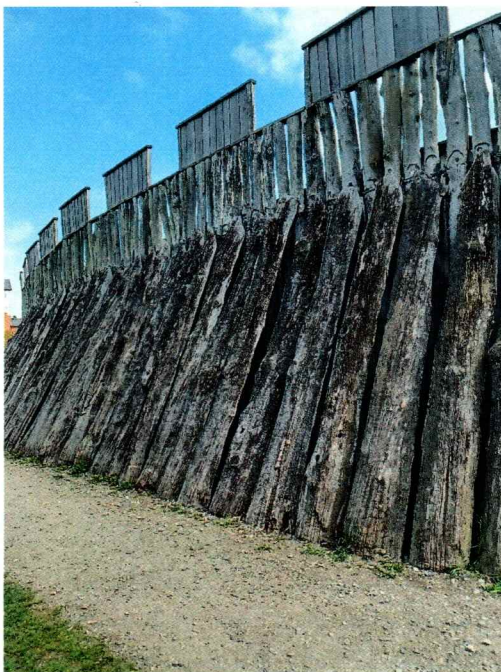
kammaren. Gången kan vara från någon meter upp till 10 meter lång. Ju längre desto yngre är gånggrift.

Snarringe Dubbeldös. Gånggriften till vänster.

Notera millimeter avståndet mellan taksten och en stödsten på högra bilden.

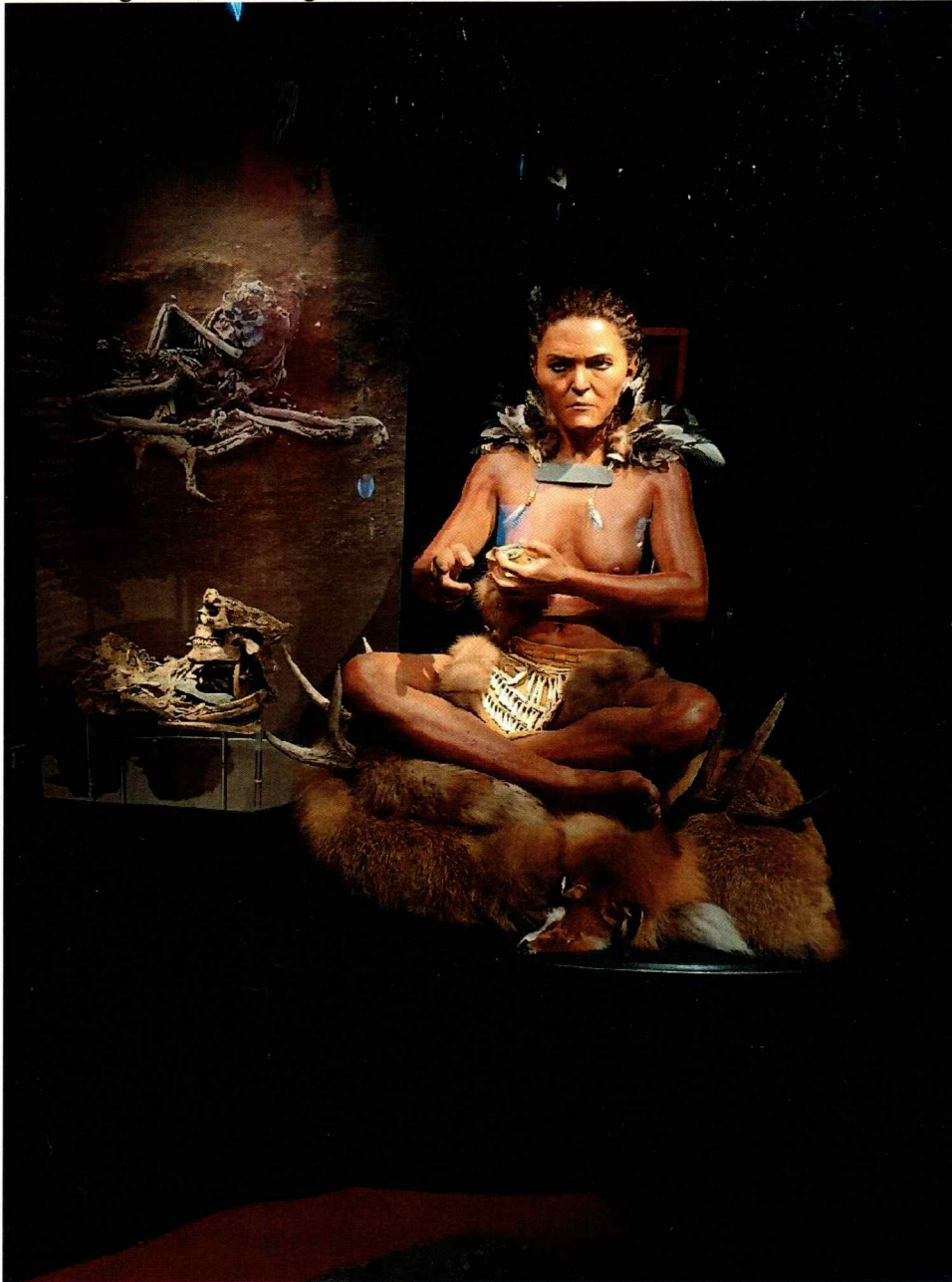
Efter Snarringe tog oss bussen till Trelleborg. Under färdvägen berättade Mariann om Harald Blåtands "Trelleborg". Den anlades vid en lagun under 900-talets senare del, kanske runt 980 och tillsammans med gården Kung Harald byggde i Lund kan ha betytt slutet för Uppåkras storhetstid. Nästan på året 1000 år senare återupptäcktes borgen när det skulle byggas bostäder vid det nedlagda gamla sockerbruket i Trelleborg. Utgrävningarna pågick 1988-1991 och ledde sedan till att delar av borgen återskapades. Trelleborgens namn kommer från begreppet "träl" som kan betyda en snedställd sträva, ett diagonalt placerat väggstöd. I detta fall för att hålla borgens raka palissad och jordvall på plats. Trelleborgen var en plats där varor till båtar och från båtar var tvungna att passera igenom troligen för att erlägga tull. Inga hus med synliga grunder finns från denna tid.

Trällorna på rekonstruerade Trelleborgen

Efter rundvandring vid Trelleborgen var det dags för lunch på Casa Blanca vid Stora Torget. När vi ätit vår mat gick vi efterhand till Trelleborgs museum. Här finns den fina utställningen "Öga mot öga" som bla beskriver fynden från den mesolitiska boplatsen i Skateholm, strax öster om

Trelleborg. Vi fick öga mot öga, i en fantastisk rekonstruktion, möta den 7000 åriga, men samtidigt 30-40 år gamla, kvinnliga schamanen från Skateholm.

Även om schemat var trångt höll deltagarna tiden med den äran. Då vi inte kunnat få vare sig guidning eller tillträde till det stora utgrävningstältet i Uppåkra, så ställde vi efter Trelleborgs museum kosan mot Lunds Historiska Museum. Dit kom vi till utsatt tid för den bokade guidning av Uppåkra-rummet kl 15.30. Medan en grupp guidades kunde den andra njuta av fika i solen utanför museet.

Uppåkra är helt unikt med 1000 år av järnålder på en yta av 44 hektar. Ingen annan samtida centralplats i Norden kommer ens i närheten av en sådan kontinuitet eller storlek på bebyggelse. Avlagringarna i Uppåkra är bitvis 1,5 meter tjocka, Både rikligt med praktföremål och ännu mer vardagsföremål har kommit i dagen. Guldgubbar och smycken, fibulor, vapen, kirurginstrument och inte minst skålen och bågaren från kulthuset är fynd som gett både ny och sensationell kunskap om skandinavisk järnålder. Uppåkra var både kult-, handels- och hantverksplats samt ett maktcentra i västra Skåne vilket fynden visar. Bara några enstaka promille är utgrävda, främst hallen och

kulthuset/templet. Vi fick veta att man skall bygga om utställningen och ge mer utrymme för Uppåkra-fynden och den äldre historien som kommit fram vid de olika utgrävningarna.

Vi fick höra sagan om smeden Völund och hans flygfärd när vi beskådade det i Uppåkras jord anträffade smycket som tolkas som avbildning av hans flygfärd. Armarna håller om guldvingarna och benen neråt. Uppåkra gick mot sitt slut när Harald byggde ett residens i Lund och kyrkan kom på plats. Guidningen på Lunds historiska museum var mycket bra.

När dag gick mot kväll började vi återfärden och kunde återkomma till Växjö 20.30. Ett stort tack till Hjalmarsons buss och vår chaufför Morgan som med den äran löste alla incidenter som uppstod och körde oss lugnt och säkert.

Tack för att vi fick uppdraget med resan / Mariann och Magnus